

LBRIS

We know
books

DIVORTUL DOAMNEI DUDU

SCENARIU CINEMATOGRAFIC
DE
CAMIL PETRESCU

Ediție de
ALEXANDRU BUICAN

ACTAEON BOOKS

„A TREBUIȚ SĂ FIU EU CA SĂ NIMERESC
ȘI ACEASTĂ ÎNFRÂNGERE
PRIN CINEMATOGRAF”

Activitatea de scenarist a lui Camil Petrescu ar trebui să fie surprinzătoare pentru multă lume, întrucât este foarte puțin cunoscută. Și este puțin cunoscută, în primul rând, datorită unei inerții intelectuale ce consideră că scriitorul e un individ legat de cărți, adică de modalități de expresie din care nici nu i-ar sta bine să iasă.

În cazul lui Camil Petrescu — „inovatorul” i s-a spus în cadrul cenaclului lui Eugen Lovinescu — conceptele curente (care pe el îl reduc) se aplică mai puțin decât oricărui dintre contemporani. Activitatea de „om de film” a fost permanentă și s-a vrut totală, și așa a și fost, cu amendamentele impuse de epocă, evident. Încă din prima tinerețe a funcționat (pe state de plată) ca referent al cinematografelor din Timișoara. Luptele lui în domeniul teatrului sunt cunoscute, dar, în 1931, putea să scrie aceste rânduri de un radicalism nebănuit:

Corectură la *Danton*. Mi-e o silă imensă. Piesa nu mă mai interesează deloc. Nu mai cred în posibilitățile teatrului. A trebuit să fiu eu ca să nimeresc și această înfrângere prin cinematograf.¹

¹ C.P. *Note zilnice*, p. 53, intrare din [Marți,] 7 iulie 1931.

S-a vrut și a activat ca animator al „celeia de a șaptea artă”, înființând companii cinematografice (rămase doar în stadiu de proiect) numite *Carpatia-film* sau *Cineromit*. În cadrul acestor companii a congregat nume dintre cele mai mari ale teatrului românesc.

Aceste inițiative l-au silit să contacteze și diferiți potențați ai industriei și comerțului și în corespondența trimisă sau primită apar nume ca Max Aușnit, proprietarul Uzinelor și Domeniilor Reșița (numit Regele de Fier sau Regele Oțelului), Nicolae Malaxa (fabricantul de locomotive și al primului automobil românesc), cei mai mari doi industriași ai României, dar și alții mai mici, ca Johan Schlesinger, important comerciant, mai notoriu ca proprietar al unei herghelii ce dădea favoriți pe hipodrumul bucureștean; sau E. Chapira, ceasornicar, și Otto Gagel, proprietarul unei faimoase fabrici de pâine, amândoi furnizori al Casei Regale. Nici numele lui Aristide Blank, marele bancher, nu lipsește.

A înfruntat obstacole ca să viziteze (împreună cu Soare Z. Soare) studiourile de film, faimoase, din Germania. „O vizită la UFA înseamnă — se destăinuia apoi la întoarcere — o vizită la Meca artei cinematografice a lumii. Lucru, de altfel, foarte greu de izbutit... În uriașa cetate a filmului se muncește mult, timpul e scurt, iar vizitatorii și solicitorii inoportuni se anunță nenumărați... Sediul din Krausenstrasse e păzit ca o cetate. Cu dușmanul din afară nu se comunică decât la telefon... Trei rânduri de portari, apoi trei soiuri de registre.”²

S-a pus în legătură cu nume ale cinematogafiei europene ca: Vittorio de Sica, Jean Gabin, Raimu (Jules Auguste Muraire), Marcel Pagnol. În 1938-39 a început schimburi de scrisori cu case producătoare din Ungaria, Franța, Italia, iar în 1942, revista *Rampa* putea să-și informeze cititorii:

Plecat pentru două săptămâni ca să ia contact cu cercurile teatrale și cinematografice din Roma, d. Camil Petrescu a fost

² Camil Baltazar, „De vorbă cu dl. Camil Petrescu. Viena și Berlin. Thiming-Reinhardt-UFA, România literară, I, 22, 16 iulie 1932.

reținut la Roma mai mult de o lună. Cauza acestei întârzieri este că d. Camil Petrescu a fost solicitat la Roma să scrie câteva scenarii. Cel dintâi dintre aceste scenarii al cărui personaj principal este Ștefan cel Mare a produs o extraordinară impresie, nu numai în cercurile intelectualilor români de la Roma, dar chiar în lumea cinematografică italiană. Sunt în curs de tratative pentru discernerea acestui film, menit să reprezinte străinătății o imagine de neuitat a lui Ștefan cel Mare în condiții maxime de artă... Dl. Liviu Rebreanu a subliniat îndeosebi meritul acestui film istoric care, spune d-sa, aduce pentru prima oară în scenă și altceva decât veșnicile conspirații ale boierilor împotriva voievodului, ca în aproape toate piesele istorice de până acum.³

Începerea războiului a împiedicat realizarea unui film în regia lui Vittorio de Sica pe un scenariu al scriitorului român.

Și apoi a fost autor de scenarii de film. *Divorțul doamnei Dudu* și *O fată într-o iarnă*, aparțin aceleiași atmosfere de epocă, din care s-au nutrit și marile romane *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust*. Scrise în deceniul 3, ele se adresează însă publicului de film interbelic. Tematica și gradul de adâncire a temelor este evident că au avut în vedere nivelul la care se găsea incipienta industrie cinematografică românească. În vreme ce *Ștefan cel Mare* și, mai apoi, *Bălcescu*, poartă evident pecetea condițiilor noi în care au fost scrise: două epoci dificile, de dictatură și apoi de totalitarism, ce se succedau, de fapt, logic.

Mai ales avatarurile acestui din urmă proiect, reflectă foarte bine epoca în care a fost zămislit. Câteva însemnări jurnaliere ni-l arată pe Camil Petrescu încercând o colaborare cu noile instituții care n-aveau să producă decât intrigă, dezbinare, risipă de bani, și niciodată artă: La 7 iunie 1950, se înființase Comitetul pentru Cinematografie, în subordinea Consiliului de Miniștri, având instituții surori ca, de pildă, Direcția Rețelei Cinematografice (ce a dus în 1952 la Direcția Difuzării Filmelor). Camil Petrescu a crezut că va avea, poate, și el un loc în noua lume. Eșecul

³ *Rampa*, 8 noiembrie 1942.

filmului *Bălcescu* este chiar eșecul încercării scenaristului și regizorului Camil Petrescu de a funcționa în noua societate, deși atunci lucrurile puteau să pară altfel.

Toată această activitate legată de arta filmului se cere investigată însă în altă parte.

Publicarea scenariilor cinematografice ale lui Camil Petrescu devine act de cultură, azi, în epoca televiziunii și internetului, fiind și un semn de recunoaștere a precursorilor.

*

Pregătirea pentru tipar a scenariului *Divorțul doamnei Dudu*, n-a ridicat probleme deosebite. Numerotarea scenelor s-a făcut de către editură pentru mai multă precizie, completându-se, între paranteze drepte, și anumite lacune. De asemenea s-a crezut necesară realizarea, în redacție, a unui așa numit „Generic”, care să cuprindă atât rolurile principale ale filmului, cât și acele apariții de figurație.

Alexandru Buican

LEBRIS

We know
books

DIVORȚUL DOAMNEI DUDU

[GENERIC

DUDU VOINEA [„Doamna X”]
ADRIAN VARTEC [„Domnul tânăr”]
IOAN VOINEA, tatăl lui Dudu
DNA VOINEA, mama lui Dudu
ION VOINEA, fratele lui Dudu
IORGU STRECESCU
NONU STRECESCU, fiul lui Dudu și al lui Strecescu,
de 4-5 ani
GONTRAND [„Domnul nervos”]
NĂICĂ, prieten al lui Vartec
LIANA, o prietenă a doamnei Dudu
DOCTORUL, prieten al lui Strecescu
TUDORA, bătrână servitoare la conacul lui Voinea, la
Voinești, Gorj
CODIN, moșnean din Voinești
VECINA lui Dudu la moșie
LEANA, bătrână servitoare la moșie
LULU, amanta lui Strecescu
UN DOMN și O DOAMNĂ, în vagonul restaurant
UN PARTENER de Poker al lui Strecescu
O VECINĂ, în salonul unde se joacă Poker
O CAMERISTĂ într-un hotel parizian
PORTARUL hotelului parizian
O SORĂ într-un sanatoriu parizian
UN FUNCȚIONAR al Legației Române de la Berlin
ELIZA, doica lui Nonu în casa lui Strecescu
UN ȘOFER DE TAXI, în București
UN DOMN GRAS
PORTARUL hotelului din București unde locuiește
Dudu

UN COMISIONAR al hotelului

O „MADAMĂ”

UN SERVITOR, la conacul lui Voinea

UN OM DE AFACERI, care-l însoțește pe Strecescu la
Voinești

O JUPÂNEASĂ, în casa lui Vartec

O „DOMNIȘOARĂ”, la Recepție, la spital

Un conductor în tren; Chelneri în vagonul restaurant; O femeie simplă, care duce de mână un copil, într-o gară; Un servitor în casa Vartec; Un meșter la Voinești; Jucători la masa de Poker; Un acar; Participanți la procesul în care pledează Vartec; O fată de casă la Strecescu; Public la conferința lui Vartec; Un secretar al lui Vartec; Copii la Pomul de Crăciun din Sala Sindicatului; Un lucrător într-un salon de coafură; Copii cu ediția specială a ziarelor; Un intern la spital; Un „groom”.]

PARTEA ÎNȚĂI:
O AVENTURĂ ÎN TREN

SCENA I

ORIENT-EXPRESUL OPRIT ÎNTR-O GARĂ
DE LÂNGĂ SALZBURG

Un domn elegant și plictisit de lungul voiaj spre București se plimbă pe peron ca să se dezmorțească. Se oprește la căruciorul cu ziare și alege vreo două reviste ilustrate.

Ceasornicul arată ora 18,32, amploaiatul ridică cercul de plecare. Domnul așteaptă să vie în dreptul său vagonul cu care călătorește. Trece prin dreptul său, ca o arătare, la geamul unul compartiment, o femeie frumoasă care privește pe geam fără să-l vadă pe el. A rămas încremenit de atâta frumusețe. Parcă a și uitat de tren. Apoi se trezește, mai poate să urce în ultimul moment în vagonul său.

SCENA II

CULOARUL UNUL VAGON-LITS

Domnul tânăr fumează nervos, vădit preocupat să ghicească în care compartiment ar putea să fie doamna frumoasă.

SCENA III

TRENUL INTRĂ ÎN STAȚIA URMĂTOARE DE OPRIRE

Domnul tânăr coboară cu intenția evidentă să regăsească imaginea care l-a fascinat. A trecut o dată în lungul trenului, dar vede numai alte figuri. Semnal. Trenul se pune în mișcare. Abia în momentul când trenul se pune în mișcare apare la o fereastră din nou femeia frumoasă, chiar în fața domnului. Vagonul ei defilează pe dinaintea lui. El se urcă pe la capătul celălalt, după ce a privit, ca să se asigure, placa: PARIS-ZÜRICH-WIEN.

SCENA IV

CULOARUL VAGONULUI DE DORMIT

Se vede întâi în lungul culoarului, de altfel pustiu, cum domnul așteaptă în picioare în dreptul unui compartiment. Transfocator asupra ușii închise pe care o privește obsedat domnul fumând nervos din țigaretă. Trece conductorul cu un serviciu de cafea și intră în compartimentul alăturat.

Impresie de trecere a timpului, dar domnul așteaptă mereu, fixând ușa. După un timp, ușa se deschide brusc. Apare un domn ca de patruzeci de ani. Tip de intelectual obosit cu o mustață căzută neglijent. Cheamă conductorul:

DOMNUL

Conducteur!⁴

Domnul obosit cheamă din nou:

⁴ Conductor! (în franceză, în original).

DOMNUL
Conducteur!

Dintr-alt compartiment iese conductorul ducând un serviciu gol, ceea ce explică de ce nu auzise soneria.

Domnul nervos și obosit comandă:

DOMNUL
Apportez deux cafés!⁵

Ușa se închide iar misterioasă. Domnul tânăr așteaptă mereu, acum evident intrigat, contrariat, căci se întreabă cine o fi domnul.

Conductorul apare cu serviciul de cafea.

Domnul tânăr se așază așa, ca să vadă bine pe doamna dinăuntru, când conductorul va deschide larg ușa.

Compartimentul văzut dinspre domnul tânăr. Conductorul, cu spatele, așază serviciul pe măsuta compartimentului. El acoperă în parte pe domnul nervos, dar doamna e văzută în întregime. Îmbrăcată într-un jersey, cu o rochie închisă, bine așezată pe canapea, picior peste picior, s-a întrerupt din citit, schimbă un zâmbet cu domnul obosit și nervos.

Conductorul se întoarce, vine afară, închide ușa. Domnul tânăr aprinde nervos o nouă țigaretă. Transfocator asupra ușii închise.

SCENA V

ÎN VAGONUL RESTAURANT, MASA DE SEARĂ

Panoramicul unei jumătăți de vagon. Toate mesele ocupate, afară de două. La una din ele, adică din cele neocupate, o masă de patru locuri, e domnul tânăr și așteaptă încordat. Chelnării trec completând tacâmurile. Trec doi domni, întârziind ușor lângă masa domnului

⁵ Aduceți două cafele (în franceză, în original).